

รายงานการวิจัย

เรื่อง

บทบาทและศักยภาพของหมอพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพประชาชน

ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

The Roles and Capacities of indigenous medicines in

community health care, Baan Pedsubdistic,

MaungKhonKaen province

คณะผู้วิจัย

ปิยนุช ภิญโย

กัณนิษฐา มาเห็ม

ณรงค์ คำอ่อน

ทินวิสุทธิ์ ศรีละมัย

ศรีสุดา ลุนพุดิ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

สถาบันพระบรมราชชนก

สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

สิงหาคม พ.ศ. 2555

บทบาทหอพักบ้านในการดูแลสุขภาพประชาชน ตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ความสำคัญของปัญหา จากการนิเทศนักศึกษาฝึกงานในชุมชนพบว่า ประชาชนใช้บริการหอพักบ้านด้วยความเชื่อ ความศรัทธา มาช้านานถึงปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งผู้ที่มีสุขภาพปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มป่วย และผู้พิการ ซึ่งถือว่าเป็นระบบสุขภาพชุมชนหนึ่ง ที่มีผลต่อสุขภาพของคนในชุมชน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงบทบาทหอพักบ้านในการดูแลสุขภาพของประชาชนในตำบลบ้านเปิด เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการบริการด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อชุมชนมากที่สุด

วิธีการดำเนินการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือหอพักบ้านจากการสำรวจจำนวน 58 คนผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ใช้บริการหอพักบ้านจำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบ snow ball เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้จริง วิธีการรวบรวมข้อมูลใช้ทั้ง การประชุมกลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล โดยวิธี Triangulation

ผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า หอพักบ้านมีทั้งเพศชายและหญิง มีอายุระหว่าง 51-83ปี ประกอบด้วย หอมพิธีกรรม หมอนวด หมอยาสมุนไพร ยาแผนโบราณจำนวน หมอรักษากระดูกหัก หมอดำยา การแสดงบทบาทของหอพักบ้าน คือ ได้รับการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการรักษาความเจ็บป่วย ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้กับบุคคลอื่น ซึ่งหอพักบ้าน ได้แสดงศักยภาพถึงความสามารถในการดูแลสุขภาพเหลือประชาชนตามประเภทของความเชื่อชาวยุ ได้แก่ หมอนวด หมอสมุนไพร หมอพิธีกรรม หมอธรรมหรือหมอสะเดาะเคราะห์ และหมोजอดกระดูก ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้วิธีแบบผสมผสานหลายวิธี ความเจ็บป่วย หรืออาการที่รับการรักษาจากหอพักบ้าน ได้แก่ อัมพฤกษ์ อัมพาต ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ความทุกข์ใจ กรณีหอพักบ้านสามารถรักษาให้หายได้ โดยที่แพทย์ไม่สามารถรักษาหายขาดได้ ระหว่างที่ทำการรักษากับหอพักบ้านไม่พบภาวะแทรกซ้อนหรือความผิดปกติจากการรักษาใดๆ แก่ผู้ใช้บริการ เพราะหอพักบ้านมีแนวปฏิบัติที่เคร่งครัดเพื่อป้องกันอันตราย ซึ่งบางอย่างเกิดจากความเชื่อที่ผิดถือ การศึกษาครั้งนี้พบว่า หอพักบ้าน มีความต้องพัฒนาบทบาทของคน 4 ประเด็น คือ 1) ต้องการให้มีการจัดตั้งชมรมหอพักบ้าน และมีการทำงานเป็นเครือข่ายระหว่างหอพักบ้านกับภาคีภาคส่วนต่างๆ 2) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้หอพักบ้าน หรือศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลสุขภาพชุมชน 3) มีกิจกรรมอย่างค่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เช่น การรวมกลุ่มของหอพักบ้าน ในการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ให้มีแบบแผนที่ชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ต้องการช่วยเหลือดูแล เช่น ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และ 4) มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เยาวชนรุ่นใหม่

คำสำคัญ บทบาท หอพักบ้าน การดูแลสุขภาพ